

Insomniile teologice ale lui Mihail Neamtu

Vlad ALEXANDRESCU

Mihail Neamtu
Bufnita din darimaturi. Insomnii teologice
Editura Anastasia, Bucuresti,
2005, 468 p.

Debutul editorial al lui Mihail Neamtu (Bufnita din darimaturi. Insomnii teologice) nu ne ia prin surprindere. Prislea teologilor romani este prezent de citava vreme in revistele noastre culturale, alternind cu gratie intre Altarul Banatului si Renasterea, Litere, Arte & Idei si Dilema veche, Idei in dialog si Observator cultural. Profilul pe care izbuteste sa-l impuna de fiecare data este pe cit de bogat, pe atit de neasteptat, atent la subiecte tot atit de diverse precum reforma invatamintului teologic sau prezenta clerului in viata publica, actiunea sociala a Bisericii sau importanta culturii teologice, dilemele modernitatii sau rolul intelectualilor in societatea de azi. Volumul de fata prezinta avantajul de a putea citi dintr-o data aceste eseuri, scandate cu regularitate incepind din 2001 de tinarul teolog, aflat intr-un program doctoral la Londra, consacrat primelor secole ale gindirii crestine.

Mihail Neamtu distinge inasa raspicat intre specialitate si dezbaterea generala de idei, propunindu-si explicit sa o hraneasca pe aceasta din urma, astfel incit cultura noastra generala sa reinglobeze ideile teologice, care odinioara i-au stat la baza. In eseu Critica teologica si dezbaterea culturala, el construiește o pledoarie foarte convingatoare in sprijinul unei istorii a ideilor care sa viziteze bogatul rezervor al gindirii patristice, pentru a lumina unele dintre dilemele constitutive ale modernitatii.

Ipoteza pe care o propune autorul este ca „tulburarile modernitatii“, pentru a relua o sintagma impusa la noi de Omul recent al lui H.-R. Patapievici, se lamuresc in parte daca facem apel la imensa mostenire lasata de cei vechi, care, la rindul lor, se socoteau moderni fata de antici si care au identificat si au problematizat o parte din „neasezarile“ noastre de astazi.

Formulind aceasta perspectiva, Mihail Neamtu se angajeaza la o tripla misiune. Intii, aceea de a reflecta asupra motivelor pentru care nu putem accepta toate masificariile modernitatii, asa cum nici Parintii Bisericii nu incuviintau la ceea ce ei considerau decaderile epocii lor, de la incuria spirituala la insensibilitatea sociala, de la flagelul coruptiei prelatilor (pe care cei vechi il numeau simonie) la demonul mondenitatii.

Continuind in acest fel tema lansata de H.-R. Patapievici (caruia ii consacra un exercitiu critic, In cautarea firului pierdut, ce se remarca prin lipsa conformismului si bogatia intrebarilor), autorul se inscrie intr-o traditie, deja bogat reprezentata in dezbaterea noastra culturala, a refuzului culturii prefabricate si a falselor dictate ale modernitatii, in numele carora egalitatea nasterii ar trebui sa genereze si o identitate a gindirii. In al doilea rind, o reflectie sociala, foarte insemnata in volum, prin care autorul se simte obligat sa desconspire inadecvarea clerului ortodox roman la nevoile crestinilor de astazi, incapacitatea sa de a se detasa de indelunga coabitare cu structurile politice si represive ale regimului comunist (atitudinea ierarhilor Bisericii cu privire la inoportunitatea publicarii dosarelor de Securitate este graitoare in acest sens), precum si de a asuma, dincolo de functia liturgica, un rol social eficace (desigur, cu unele exceptii ce se cuvin intotdeauna subliniate).

In acest rol, Mihail Neamtu se dovedeste foarte vehement, reluind atit apostrofe profetice veterotestamentare, cit si una din temele predilecte ale predicatiei crestine din toate veacurile. A percepe aceasta atitudine la adresa „popimii“, adesea necrutatoare, ca fiind anticlericala este fara indoiala inadecvat, caci nu am vazut o critica romaneasca a Bisericii care sa vina mai din interior decit pamfletele tinarului autor scolit la Cluj si la Londra. Din aceasta pricina, as zice ca intrebarile si acuzatiile formulate in

Bufnita din darimaturi ne privesc fara indoiala pe noi toti, nu intru cit ne simtim inclinati sa aruncam o piatra in ierarhia Bisericii vizibile, ci intru cit sintem o caramida in structura celei nevazute, a trupului insusi al lui Hristos.

In cele din urma si cel mai pretios, o cultura a ideilor, in care autorul inscrie teologia contemporana, reluind exercitiile de gazetarie teologica romaneasca, de la Dionisie Romano si Andrei Saguna, Nichifor Crainic si Gh. Racoveanu, la Mircea Vulcanescu si Mircea Eliade, vizitind, infigurand si fertil, domenii in care teologia este regina, cum ar fi opera lui Sofronie Saharov, intemeietorul manastirii ortodoxe din Essex, si cea a lui Christos Yannaras, sau doar invitata de onoare, precum fenomenologia lui Jean-Luc Marion si hermeneutica lui Paul Ricoeur. Propunind o cultura a ideilor asadar, hranita din traditia crestina a primelor secole si construita pentru a raspunde nedumeririlor pe care ni le trezeste viata de fiecare zi, cu dezamagirile si sfidarile ei, cartea lui Mihail Neamtu ofera o autentica reflectie personala, fara compromisuri si prejudecati, a unui spirit nelinistit ce se (ne) intreaba daca un intelectual poate spera azi ca Romania va trai vremuri mai bune.

(Observator cultural, 2005)